

Quaderns d'estudi 34

Desembre 2020

Quaderns d'estudi 34

desembre 2020

Amalvígia i les dones soles de Banyols. La Marina de l'Hospitalet de Llobregat, segles X-XI
Mª Ángeles García-Carpintero

Viatgers i vistes de l'Hospitalet a l'època moderna
Quim Solias

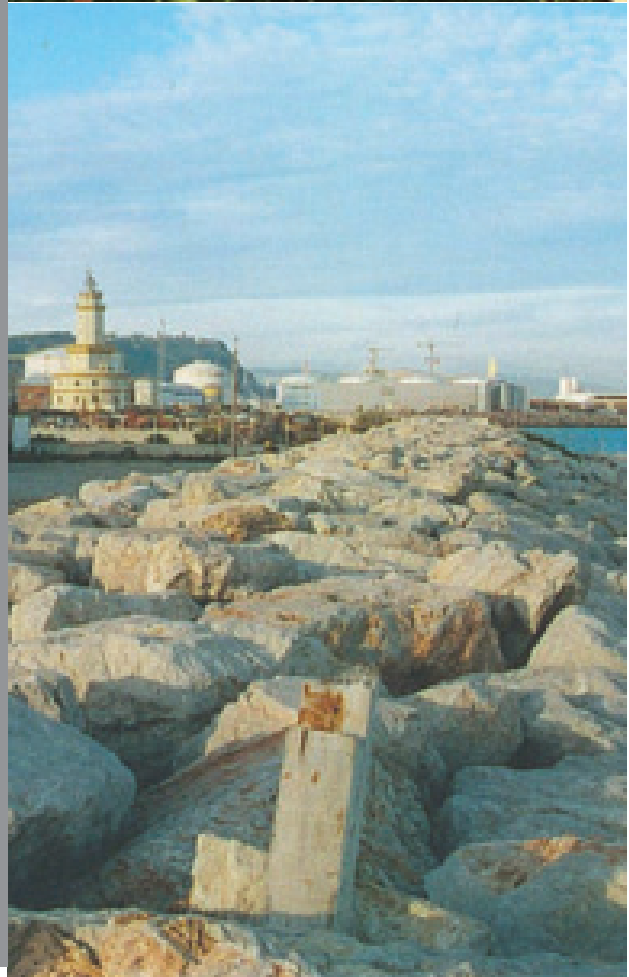
Espoliació, impunitat i negoci: la segregació de la Marina al 1920
Jesús A. Vila

L'empresonament franquista a l'Hospitalet de Llobregat
Joan Montblanc

El transporte y la ciudad. Una lectura del desarrollo urbano de l'Hospitalet de Llobregat
Laura Moreno

memòries de mestres

Josefina Vidal Badia

Quaderns d'estudi 34

centre d'estudis
de l'hospitalet

Edició **Centre d'Estudis de l'Hospitalet**

Av. Josep Tarradellas i Joan, 44. Espai Molí
08901 L'Hospitalet
Telèfon 93 338 60 91
<http://www.celh.cat> - celh@celh.cat

Equip d'edició Marta de Planell (Arxiu Municipal d'Esplugues de Llobregat); Genís Pascual (Centre d'Estudis de l'Hospitalet i El Casalet), Cristina Propios (Llicenciada en Antropologia); Miguel Solana (Universitat Autònoma de Barcelona).

Consell de Redacció Marcel Poblet (historiador, membre del CEL'H); Pilar Massana (historiadora, membre del CEL'H); Núria Toril (periodista, membre del CEL'H); Àngel Cebollada (Universitat Autònoma de Barcelona); Martha Cecilia Cedeño Pérez (Universidad Pedagógica Nacional de Colombia); Maria Villanueva Margalef (Universitat Autònoma de Barcelona).

Consell Assessor Gemma Isern (Biblioteca Tecla Sala); Eva Jiménez (periodista); M. Luz Retuerta Jiménez (Arxiu Comarcal del Baix Llobregat); Ricardo Robledo Hernández (Universitat Pompeu Fabra); Fermí Rubiralta Casas (Professor d'institut); Joan Santacana Mestre (Universitat de Barcelona); Montserrat Torra Puigdemívol (Catedràtica d'institut); Jesús A. Vila (Periodista i editor, membre del CEL'H); Lídia Santacana (membre del CEL'H).

Correcció lingüística Montserrat Torra
Producció editorial Ambar Comunicació, SL (ambar@periodistes.org)
Equip de gestió Enric Ferreras, Lídia Santacana
Impressió Service Point
Dipòsit legal B 21307-2020
ISSN edició impresa 2013-9691
ISSN edició digital 2013-9705
Antiguitat 1987
Periodicitat anual

En conveni amb:

Ajuntament de L'Hospitalet

Hi col·labora:

INSTITUT RAMON MUNTANER

Fundació privada dels Centres d'Estudis de Parla Catalana

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

**Quaderns d'Estudi
està indexada a:**

DIALNET

(<https://dialnet.unirioja.es/servlet/revista?codigo=26531>)

RACO

(<https://www.raco.cat/index.php/QuadernsCELH/>)

i està llistada a:

MIAR

(<http://miar.ub.edu/issn/2013-9691>)

Quaderns d'Estudi és una revista amb periodicitat anual, i que combina la publicació de números monogràfics amb números miscel·lanis. La revista es publica des de l'any 1987. La revista està adreçada als estudiosos i les persones interessades a conèixer la ciutat de l'Hospitalet des de diferents vessants: cultural, social, econòmica, històrica, mediambiental, etc. Té per objectiu la publicació de textos inèdits procedents de la recerca feta per investigadors/es relacionats amb la ciutat de l'Hospitalet.

NORMES BÀSIQUES PER A LA PUBLICACIÓ D'ARTICLES

Per tal de facilitar el treball d'edició de la revista, els articles es lliuraran al Centre d'Estudis segons les normes que segueixen:

1. Els textos s'adreçaran a: **Quaderns d'Estudi. Centre d'Estudis de L'Hospitalet**, Av. Josep Tarradellas i Joan, 44 (08901 L'Hospitalet de Llobregat) celh@celh.cat. Hauran de ser originals, escrits en català o en castellà. S'acusarà rebut de recepció al primer autor o autora signant de l'article.
2. Els articles es presentaran en versió digital, en format word, tipografia Arial, cos 12. En el cas que incorporin taules, gràfiques o mapes, es lliuraran en format jpg a 300 pp de resolució com a documents a part. L'autor o autora podrà contactar amb el **Centre d'Estudis** perquè l'hi indiquin els programes informàtics més adients.
3. Amb l'article, l'autor o autora haurà de lliurar dues imatges que acompanyin el text i que es publicaran en blanc i negre o color.
4. En document word a part, també s'hauran de presentar les dades personals de l'autor o autora (nom complet, adreça, telèfon i adreça electrònica), acompanyades d'un breu currículum (5 línies) i una foto tipus carnet en document jpg 300 pp.
5. Els articles tindran entre 12 i 30 pàgines, escrites a un espai. Les pàgines es numeraran. Els paràgrafs hauran de separar-se amb un doble espai, sense utilitzar sagnats en la primera línia. Els títols dels apartats s'escriuran en majúscules i negreta, i entre aquests títols i el text es deixaran dos dobles espais per dalt i un doble espai per sota.
6. A la primera pàgina hi constarà el títol de l'article, en negreta i majúscules; sota l'encapçalament i també en majúscules, el nom complet de l'autor o autora. S'ha de facilitar el títol de l'article en català, castellà i anglès.
7. El text dels articles anirà precedit d'un resum de no més de 150 paraules en català, castellà i anglès (que exposarà de manera clara i concisa els objectius, la metodologia, els principals resultats i les conclusions del treball) i d'un màxim de 5 paraules clau en els mateixos idiomes.
8. Les cites textuais aniran en cursiva i entre cometes, sense fer ús del sagnat o el centrat.
9. Les notes es col·locaran totes juntes al final del text, en tipografia Arial, cos 10. Les cites exclusivament bibliogràfiques que s'incloguin a la bibliografia final, no obriran nota a

peu de pàgina, sinó que formaran part del text (nom autor/a, coma i any de publicació, seguit de dos punts si s'indica la pàgina o pàgines, en aquest cas amb un guió al mig).

10. La bibliografia apareixerà per ordre alfabètic (i cronològic si se cita més d'una publicació d'un mateix autor/a) al final de l'article, seguint el format d'aquests exemples (El cognom dels autors en Versaleta i si no és possible en minúscules):

Llibre: SERRA PUIG, Eva. *Pagesos i senyors a la Catalunya del segle XVII*. Barcelona, Crítica, 1988.

Capítol llibre: VALDÉS, Ramón. "Ecología y trabajo en un concejo del occidente astur", a/en: PRAT, MARTÍNEZ, CONTRERAS Y MORENO (eds.), *Antropología de los pueblos de España*. Madrid, Taurus Universitaria, 1991, p. 400-415.

Article de revista: GIDDENS, Anthony. "La vida en una sociedad post-tradicional", a/en: *Revista de Occidente*, núm/nº 150, 1993, p. 60-90.

Article de revista digital: RODRÍGUEZ BRAVO, Blanca. "La integració de la dona en els llenguatges documentals: una utopia necessària en la societat del coneixement" [en línia] a/en: *Bid: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm/nº 18. Disponible a: <http://www2.ub.edu/bid/consulta_articulos.php?fichero=18rodri1.htm>. [Consulta: 30 abril 2008].

Text no publicat: SANTACANA, Carles. *Canvi socioeconòmic i dinàmica política a la Catalunya revolucionària: El cas de L'Hospitalet de Llobregat (1936-1939)*. Tesi de llicenciatura, Universitat de Barcelona, 1985.

11. Les referències bibliogràfiques hauran d'incloure els números DOI, en cas que en tinguin d'assignats. Aquests es referenciaran seguint l'esquema <<http://dx.doi.org/numero-DOI>>. Per fer aquesta comprovació, l'agència Crossref disposa d'un formulari en línia a <http://search.crossref.org/referencesque> automàticament assigna el número DOI, sin en té, a les referències introduïdes. Cal, però, ser curosos en les dades de la referència (autors, títol, volum i número, pàgines) per tal de facilitar la cerca automàtica.

Exemple: Módenes, Juan A.; López-Colás, Julián (2007). «Second homes and compact cities in Spain: Two elements of the same system?». *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 98 (3), 325-335. <<http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9663.2007.00400.x>>

12. El Consell de Redacció demana un ús no sexista del llenguatge i vetllarà per la seva aplicació.

Aquesta revista es regeix per un sistema de revisors/ores anònims. L'acceptació de l'article serà comunicada per la Redacció a l'autor o autora, així com la inclusió d'aquelles possibles modificacions que les persones especialistes hagin estimat oportunes, perquè siguin preses en consideració. Abans de la publicació, l'autor o autora rebrà les galerades finals per procedir, en el mínim temps possible, a la correcció d'errates.

Els articles no publicats passaran a formar part de BABEL'H, la base de dades bibliogràfiques sobre L'Hospitalet elaborada pel **Centre d'Estudis** que també es pot consultar, entre altres llocs, al catàleg col·lectiu de les universitats catalanes <<http://www.cbuc.es>>.

Sumari

Presentació. <i>Junta del Centre d'Estudis de l'Hospitalet</i>	9
Amalvígia i les dones soles de Banyols. La Marina de l'Hospitalet de Llobregat, segles x-xi per <i>Mª Ángeles García-Carpintero Sánchez-Miguel</i>	11
Viatgers i vistes de l'Hospitalet a l'època moderna per <i>Joaquim Solias Huélamo</i>	45
Espoliació, impunitat i negoci: la segregació de la Marina al 1920 per <i>Jesús A. Vila García</i>	63
L'empresonament franquista a l'Hospitalet de Llobregat per <i>Joan Montblanc Lasaga</i>	119
El transporte y la ciudad. Una lectura del desarrollo urbano de l'Hospitalet de Llobregat por <i>Laura Moreno Segura</i>	173
memòries de mestres	
Josefina Vidal Badia	211

Presentació

No és fàcil per a una revista local com és *Quaderns* arribar a port cada any. I aquest any ha estat especialment complicat per la crisi pandèmica que va esclatar. No només ha fet que gran part de la feina s'hagi hagut de virtualitzar, sinó que els autors i autores que contribueixen amb els seus articles s'han trobat amb dificultats per accedir a la informació, als arxius, a les institucions i a les organitzacions d'on prové el material que analitzen. Durant uns períodes tot estava tancat, durant uns altres havia múltiples restriccions. I tot això s'afegia al dia a dia en una situació plena d'incerteses i de canvis continus en com treballem, ens organitzem, ens cuidem. Per tant, primer de tot agrair als autors i autores d'aquest número l'esforç que han fet per poder tenir tots els articles llestos abans de què acabi l'any. Hem anat molt justos però hem pogut assolir el propòsit de mantenir la regularitat de la publicació. I agrair a tota la gent del CEL'H el seu ajut i suport en aquest procés.

El número anterior va ser de dol, però també de reconeixement a la tasca i contribucions que havia realitzat Jaume Botey. Aquest any ens havíem plantejat des de bon principi tornar a publicar un volum miscel·lani, que recollís diferents contribucions sobre la ciutat i la gent de l'Hospitalet, en aquest intent en el qual ja porten tants anys de recuperació de la nostra memòria i reconeixement del nostre passat. I és un número que mira bàsicament al passat i fa un recorregut per diversos temes, que no s'havien tractat, o molt poc, per part de la revista. L'ordre és temporal i acaba amb una secció que ja s'ha convertit en fixe dins de la revista, una història de mestra.

El primer article ha estat escrit per la mestra i pedagoga Àngels García-Carpintero, que s'endinsa fins als segles X i XI per presentar un conjunt de dones que vivien i desenvolupaven una intensa activitat social a les maresmes del delta del Llobregat. Dones, com tantes altres, que han estat, com indica la pròpia autora, oblidades per la història i que amb aquest article se'n reivindica el seu coneixement.

Si l'anterior article s'emmarca en el procés de consolidació del feudalisme, l'article de Joaquim Solias Huélamo avança fins a l'Edat Moderna. Historiador de formació, ha volgut presentar en aquesta contribució una relació dels viatgers que van travessar l'Hospitalet en el seu pas cap a Barcelona, entre els segles XVI i inicis del XIX, i que van descriure alguns aspectes dels paisatges i la societat a partir dels egodocuments, és a dir els relats que aquestes persones escrivien sobre les seves vivències i les transmetien al seu entorn social més proper.

Aquest any es compleix el centenari de l'annexió de gran part de la Marina de l'Hospitalet per part del municipi de Barcelona. Jesús Vila, periodista, exposa en el següent

article la cronologia i els actors que van participar en aquest procés d'annexió, tenint de rerefons els interessos de certes elits polítiques i econòmiques en el desenvolupament del port comercial de Barcelona. L'article abasta des del creixement del port amb el procés d'industrialització i creixement de la ciutat fins a la seva transformació en la Zona Franca i la implantació durant el franquisme de les primeres empreses.

Sobre el cop d'estat de Franco, la Guerra Civil i el període de dictadura franquista, el CEL'H ha publicat molts materials, tant a la pròpia revista de *Quaderns* com a d'altres publicacions editades en les diverses col·leccions del Centre. El treball i la recuperació de la memòria sobre el que va passar en aquestes dècades ha estat especialment fructífer. I a aquestes línies d'investigació s'ha d'afegir l'aportació de l'historiador Joan Montblanc Lasaga, que a partir d'una notable tasca de rastreig de documentació ha localitzat un gran nombre de víctimes de la repressió franquista al conjunt del Baix Llobregat. En el cas concret de l'Hospitalet el nombre ha estat de 1871. L'article se centra en mostrar no només qui eren aquestes persones, sinó també les condicions en què van viure el seu empresonament durant el franquisme així com l'evolució de les prioritats repressives del règim.

Per últim, l'article de Laura Moreno Segura, consultora de polítiques públiques, traça un recorregut per una temàtica molt poc tractada fins ara per *Quaderns*, com és el desenvolupament dels sistemes de transport urbà a la ciutat. Partint com a inici de la conformació de la ciutat industrial del segle XIX, aquesta contribució segueix la creació i els entrebancs que afecten una xarxa de transport urbana feble i molt dependent de les dinàmiques de Barcelona fins al final de la dictadura franquista.

La memòria de mestra que es presenta en aquest número és la de Josefina Vidal Badia. Es tracta d'una memòria particular ja que parteix de les converses que la Clara Parramon va mantenir amb la Josefina abans de la seva mort, el mes de maig del 2018. A partir de les transcripcions d'aquestes converses, la Clara ha elaborat un recorregut vivencial de la mestra i la seva implicació especialment amb el COPEM.

I comencem a treballar en el número del proper any 2021, esperant que tot torni a una certa normalitat i que les nostres vides i les nostres feines no es vegin tan alterades. Nosaltres seguirem intentant aportar coneixement, reflexió i materials per al debat sobre la ciutat i la seva gent.

Junta del Centre d'Estudis de l'Hospitalet